

"The Chosen Lady", A new- found Elamite Inscription

Hamid Rezayi Sadr(M.A.)¹

This paper introduces an Ilamite brick inscription, which is newly found in Izeh-Khuzistan. The inscription belongs to Šilhak-Inšušinak and it is about the goddess Upurkupak.

---

¹- Researcher of Ancient Iranian Languages and Cultures, The Research Institute for Cultural Heritage Organization, Handy Crafts and Tourism.

بانوی برگزیده یک کتیبه نویافته عیلامی

حمیدرضا صدر^۱

آجر نوشته حاضر^۲ در سال ۱۳۸۸ توسط سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایذه از قاچاقچیان اشیاء عتیقه ضبط و به اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خوزستان تحویل داده شد. اطلاعات موجود از نحوه به دست آمدن کتیبه حکایت از آن دارد که به احتمال زیاد محل کشف کتیبه شهرستان ایذه است. محل نگهداری کنونی آن اداره میراث فرهنگی اهواز است.^۳ آجر نوشته ناقص و از نوع استامپی است. در وضعیت کنونی هشت سطر نخست آن و دو هجا از سطر نه باقی مانده است. کتیبه از وسط به دونیم شده است. ابعاد آجر در وضعیت کنونی بیشترین طول ۳۱ سانتیمتر، کمترین طول ۲۴ سانتیمتر، بیشترین عرض ۲۳ سانتیمتر، کمترین عرض ۱۴ سانتیمتر، عرض کادر داخل ۵/۱۵ سانتیمتر و ضخامت آجر ۸ سانتیمتر است.

کتیبه به امر شلیهک-اینشوشینک (۱۱۲۰-۱۱۴۵ پ.م) نویسانده شده است و وقف اوپورکوپک شده است. او «بانوی برگزیده» خوانده شده است. در متون به زبان عیلامی این نام تا پیش از این سند همواره با پنج هجا (بدون احتساب نشانه دینگیر) به صورت $^d\dot{U}$ -pu-ur-ku-pak, و در کتیبه مهر استوانه‌ای پیلیلی شوبه به زبان اکدی با شش هجا به صورت $^d\dot{U}$ -pur-ku-pá-ak و در کتیبه مهر استوانه‌ای پیلیلی شوبه به زبان اکدی با شش هجا به صورت $^d\dot{U}$ -pi-ir-ku-pá-ak آمده است. نوشتن این نام با چهار هجا یعنی به مختصرترین شکل ممکن و به صورت $^d\dot{U}$ -pur-ku-pak شاید به دلیل دغدغه کادربندی باشد. مطالعات انجام شده بر روی نام اینشوشینک حکایت از تعلق کتیبه به نیمه دوم دوره پادشاهی شلیهک-اینشوشینک

^۱ - پژوهشگر، پژوهشکده مردم‌شناسی، زبان و کتیبه‌های پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی

^۲ - از دوست گرامی ام آقای محمد اسکندری که نگارنده را در جریان پیدایی کتیبه قرار دادند، دوست و همکار گرامی ام آقای سید محسن حسینی مسئول واحد پژوهشی میراث فرهنگی خوزستان که با گشاده‌روی کتیبه را در اختیارم قرار دادند و همکار ارجمندم سرکار خانم گوهر تاج گودرزی که زحمت انتقال کتیبه به آزمایشگاه پایگاه هفت تپه را تقبل نمودند، سپاسگزاری می‌نمایم.

^۳ - آقای محمد حسینی و آقای کاظم برهانی کار مرمت و رسوب‌زدایی کتیبه را به انجام رساندند، عکس چاپ شده در مقاله (و شمار دیگری عکس) را همین دوستان در اختیارم نهادند. بدین وسیله از ایشان و مدیریت پایگاه پژوهشی هفت‌تپه سپاسگزاری می‌نمایم.

دارد. از این دوره اینشوشینک به صورت اینشوشنک نوشته شده است. تحول «ش» به «س» در این نام در اسم جانشین این پادشاه شکل قطعی به خود می‌گیرد، نام او همواره بصورت هوتوتوش- اینشوشنک نوشته شده است. اگر چه فقط ۹ سطر کتیبه باقی مانده است، با مقایسه با سایر کتیبه‌های این پادشاه و دیگر پادشاهان این دوره می‌توان حدس زد که در دنباله کتیبه، سخن از ساخت یا مرمت و ساخت و مرمت معبد اوپورکوپک با آجر و تمنا برای پذیرش عمل انجام گرفته است.

کهن‌ترین سندی که به نام اوپورکوپک و کیش پرستش وی اشاره دارد، کتیبه مهر استوانه‌ای متعلق به پیللی‌شوبه همسر کوک-شیموت است. او خود را خادم نیپریشه و اوپورکوپک می‌نامد (دلپورت^۴، ۱۹۲۰). این مهر را به میانه قرن هفدهم تاریخ گذاری کرده‌اند. عدم حضور نام این ربه‌النوع در متون دوره عیلام کهن به جزء مورد ذکر شده، شاید بدین علت باشد که بیشتر این متون از شوش به دست آمده‌اند. اونتش-نیپریشه در کتیبه‌ای (شیل، ۱۹۰۱، ۱۹۱۱) به خود می‌بالد که نخستین شاهی بوده است که برای اوپورکوپک در شوش معبد ساخت. از سویی دیگر به نظر نمی‌رسد که این ربه‌النوع در این دوره جایگاه رفیعی را در ایزدکده عیلامیان اشغال کرده باشد. ضمن اینکه منشاء عیلامی بودن این ربه‌النوع قطعی نیست.

در دوره عیلام میانه در دو سلسله ایگی‌هلکی‌ها و شوتروکی‌ها کیش پرستش این ایزد بانو گسترش و رونق می‌یابد. اونتش- نیپریشه کیش پرستش این ایزدبانو را به شوش آورد و به آن رسمیت بخشید. او در ارگ شوش معبدی برای پرستش اوپورکوپک ساخت. اگرچه در چغازنبیل معبدی برای این ایزد بانو نساخت، اما همین پادشاه در ایزده (واکر، ۱۹۸۱)، چغاپهن (استالپر، ۱۹۹۰) و گتوند (استو، ۱۹۸۷) برای این ایزد بانو معابدی برپا ساخت. هوتوتوش- اینشوشینک (حدود ۱۱۱۰-۱۱۲۰) چهارمین پادشاه سلسله شوتروکی‌ها در شلولیکی (Šal-ú-lik-ki) در جنوب شرق خوزستان در کنار رود جراحی معبد این ایزد بانو را مرمت و بازسازی کرد.

منابع، اطلاع ناچیزی از کارکرد این ربه‌النوع در ایزدکده عیلامی می‌دهند. در کتیبه مهر پیللی‌شوبه در کنار نیپریشه می‌آید و جایگزین کیربریشه شده است، در چغاپهن با ایزد هتیریشنی یک زوج را تشکیل می‌دهند، در کتیبه هوتوتوش- اینشوشنک او «بانوی تقسیم کننده روشنایی» است، در نتیجه در شمار گروه ایزدان نجومی قرار می‌گیرد. در کتیبه ایزده (واکر، ۱۹۸۱) او «بانوی مرگ» است، همان گونه که اینشوشینک در شوش «سرور مرگ در کوکونوم» (کونینگ، ۱۹۶۵) و در چغازنبیل «سرور مرگ در سین-کوک» (استو، ۱۹۸۷) است و کیربریشه «بانوی مرگ در لیان» است. به نظر می‌رسد ایزدان عیلامی در شهر یا منطقه تحت حمایتشان بر مرحله گذر انسان از این دنیا به جهان دیگر نظارت داشته‌اند. در کتیبه شیلهک- اینشوشینک این ربه‌النوع به اختصار معرفی شده است. او «بانوی برگزیده» است. عنوانی نه چندان پر شکوه.

⁴ - Delaporte

- 1- e ^dÚ - pur - ku - pak
- 2- za - na tu₄.ki - uk - ra
- 3- ú ^mŠil - ha - ak ^dIn -
- 4- su - uš - na - ak ša - ak
- 5- ^mŠu - ut - ru - uk ^dNah -
- 6- hu - un - te - ki - ik li -
- 7- ka₄ - me ri - ša - ak - ki -
- 8- [ta - ak - ki - me -] ú - me ta -
- 9- [ak - ki - me ^{fd}]Nah - hu -
- 10- [un - te ^dU - tu ...

۱- هلا اوپورکوپک

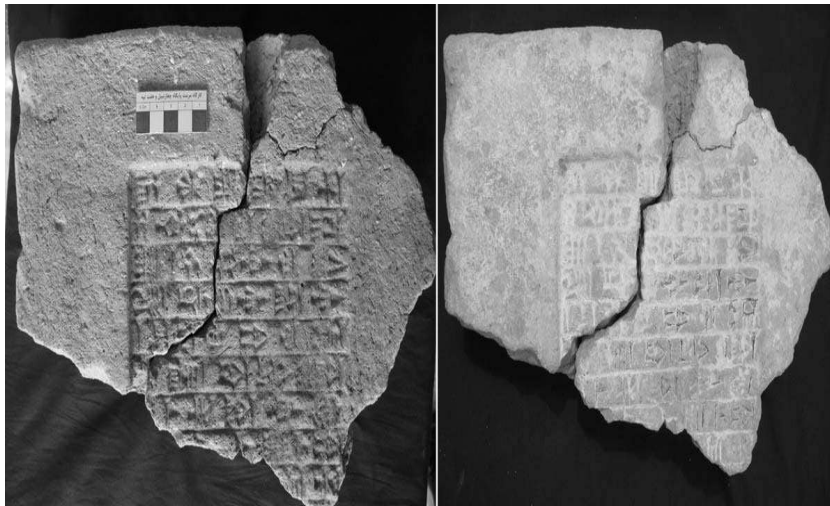
۲- بانوی برگزیده

۳، ۴- من شیلهک-اینشوشینک پسر

۵، ۶- شوتروک-نهونته

۷- گسترنده شهریاری

۸، ۹، ۱۰- برای زندگی ام <و زندگی> نهونته-اوتو

پس از مرمت

پیش از مرمت

منابع

- Delaporte, L. (1920) *Catalogue des Cylinders Orientaux, Cachets et Pierres Gravees du Musee du Louvre*, Paris.
- Konig, W.F. (1965) *Die Elamischen Konigsinschriften*, Graz
- Scheil, V. (1901), *Textes Elamites-Anzanites*, 1er serie, MDP 3
- Scheil, V. (1911), *Textes Elamites-Anzanites* 4^c serie, MDP 11.
- Steve, M.J. (1967), *Textes Elamites et Accadietns de Tchoga Zanbil*, MDP 41.
- Steve, M.J. (1987) *Nouveaux Mélanges Epigraphiques*, MDP 53.
- Stolper, W. M & H. T. Wright, (1990) "Elamite Brick Fragments from Chogha Pahn East and Related Fragments." in *Mélanges Offerts à Jean Perrot à l'occasion de Son Soixante-Dixième Anniversaire*, Vol. I: Iran, ed. F. Vallat, C. Roche. Paris: Éditions Recherche sur les Civilisations, (1990), PP 151-163
- Walker, C. B. F. (1981) *Cuneiform Brick Inscriptions in the British Museum, the Ashmolean Museum, Oxford, the City of Birmingham Museums and Art Gallery, the City of Bristol Museum and Art Gallery*, London.

سدره ادر